

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De afschaffing van de basisbeurs: De effecten van de afschaffing van de basisbeurs op het woongedrag van studenten in Nederland

Traas, Jean-Luc

Citation

Traas, J. -L. (2023). *De afschaffing van de basisbeurs: De effecten van de afschaffing van de basisbeurs op het woongedrag van studenten in Nederland*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3656355>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De afschaffing van de basisbeurs

De effecten van de afschaffing van de basisbeurs op het woongedrag van studenten in
Nederland

Jean-Luc Traas

Masterscriptie (MPS): economische beleidsadvisering

30-06-2023

S2058898

Aantal woorden: 8149

Inhoud

1. Inleiding	3
A. Aanleiding en probleemstelling	3
B. Relevantie	4
C. Leeswijzer	5
2. Theoretisch kader	5
A. Institutionele setting	5
B. Effecten afschaffing basisbeurs	6
C. Woongedrag studenten	8
D. Hypothesevorming	11
3. Data	12
4. Methode	14
5. Resultaten	17
A. Resultaten regressie 1 & 2	17
B. Mechanismen	18
6. Discussie en beleidsadvisering	21
A. Discussie	21
B. Beleidsadvisering	23
7. Conclusie	23
8. Literatuur	25

1. Inleiding

A. Aanleiding en probleemstelling

Studiefinanciering werd voor het eerst in 1986 in de wet vastgelegd. Sinds dat moment hadden studenten recht op een basisbeurs (Marchand, 2014). Het studiefinancieringssysteem is door de jaren heen een aantal veranderingen ondergaan, maar de grootste verandering werd doorgevoerd in het jaar 2015 onder leiding van minister Jet Bussemaker. Op 1 september 2015 werd namelijk de basisbeurs afgeschaft (Nu.nl, 2014a). Vanaf toen konden studenten binnen het hoger onderwijs een lening aanvragen om hun studie te bekostigen. Het sociaal leenstelsel verving het oude studiefinancieringsstelsel. Het toenmalige kabinet was van mening dat lager opgeleide mensen niet moesten betalen voor de studies van toekomstige hoogopgeleiden. Het kabinet zag een studie als een investering die zich op een later moment in het leven zou uitbetalen. Hierdoor vonden zij het niet meer dan normaal dat de persoon die gaat studeren een groot deel hiervan zelf bekostigt (Nu.nl, 2014b).

Ondertussen is de basisbeurs bijna acht jaar afgeschaft en studenten hebben hun leven aangepast aan deze verandering in studiefinanciering. De afschaffing van de basisbeurs en het verschaffen van studieleningen heeft namelijk effect gehad op het keuzegedrag van studenten. Niet alleen keuzes wat betreft arbeidsparticipatie, studiekeuze en studieduur, maar ook wat betreft wonen, zijn allemaal beïnvloed door de afschaffing van de basisbeurs (CBS, 2021) (De Gendre & Kabatek, 2021). Meer inzicht in het woongedrag van studenten is van essentieel belang, aangezien Nederland op dit moment te kampen heeft met een studentenwoningtekort. Daarom moeten verdere effecten nog worden onderzocht en zal dit onderzoek nagaan in hoeverre deze afschaffing invloed heeft gehad op het woongedrag van studenten.

De vraag die centraal staat binnen dit onderzoek is: in hoeverre heeft de afschaffing van de basisbeurs effect gehad op het woongedrag van studenten binnen het hoger onderwijs?

De centrale vraag zal vervolgens beantwoord worden aan de hand van twee deelvragen.

Deelvraag 1: was de kans toegenomen dat een student binnen het hoger onderwijs bij zijn of haar ouders woonde na afschaffing van de basisbeurs?

Deelvraag 2: wat was de voornaamste reden van studenten zonder basisbeurs om thuis te blijven wonen en verschilt dit van de mensen die wel een basisbeurs hadden?

B. Relevantie

Ondanks dat de basisbeurs op het punt staat om heringevoerd te worden, maakt dit het onderzoek niet minder relevant. Inzicht in de effecten van deze afschaffing kan ter ondersteuning dienen voor het schrijven van toekomstig beleid. Nederland heeft namelijk nog steeds te kampen met een oververhitte woningmarkt. Deze oververhitting hangt samen met het landelijke studentenwoningtekort. Volgens de landelijke studentenhuisvesting monitor had Nederland in 2022 ongeveer 27000 studentenwoningen tekort (ABF Research, 2022). Een toename in het aantal studenten dat bij zijn ouders blijft wonen, kan deze problemen voor een deel tegengaan. Het woningtekort zal afnemen, aangezien de vraag naar studentenwoningen zal dalen. Verder kan dit onderzoek geen oplossing bieden voor het studentenwoningtekort. Maar doordat er meer inzicht ontstaat in de effecten van verschillende vormen van studiefinanciering met betrekking tot de vraag naar studentenwoningen, is het mogelijk voor beleidsmakers om hier passend beleid op te schrijven.

Daarnaast is er onvoldoende onderzoek gedaan naar de effecten van studiebeurzen op het woongedrag van studenten. Een groot deel van de onderzoeken gaat over specifieke effecten van studiebeurzen zoals: kansengelijkheid, ouderbijdrage of toegankelijkheid (Been, Knoef & Dalhuijsen, 2020) (Ahmed & Kabir, 2019). Andere onderzoeken gaan over het woongedrag van studenten door bijvoorbeeld de psychologische aspecten van het woongedrag te onderzoeken, maar ook meer concrete beweegredenen om uit huis te gaan (Turkenburg, Herweijer, Dagevos & Bulk, 2013) (Sa, Florax & Rietveld, 2004). Onderzoeken die zowel het woongedrag van studenten belichten, als de effecten van de basisbeurs zijn schaars.

Bovendien zijn binnen beide stromingen de onderzoeken gedateerd en dateren zijn van voor de invoering van het leenstelsel. Meestal werden deze onderzoeken gefinancierd vanuit de overheid om de effecten van hun toekomstige beleid te bepalen. Voorbeelden hiervan zijn rapporten zoals *De studiewaard* (Turkenburg et al., 2013) van het sociaal cultureel planbureau en het rapport *Effecten van invoering van een sociaal leenstelsel in het Nederlands hoger onderwijs* onder leiding van het CPB (Jacobs & Canton, 2003). Recent onderzoek dat wel de effecten van de afschaffing van de basisbeurs op het woongedrag beschrijft, zoals het CBS onderzoek van onderzoekers Van den Berg en Van Gaalen (2018) omschrijft slechts de trend, maar niet de causaliteit. Een onderzoek waar er wel een causaal verband wordt aangetoond tussen afschaffing van de basisbeurs en het woongedrag van studenten, is het onderzoek van De Gendre en Kabatek (2021). Binnen dit onderzoek tonen zij aan dat het percentage studenten wat bij zijn ouders bleef wonen afhankelijk was van de afschaffing van de

basisbeurs en de invoering van het sociaal leenstelsel. Echter, geven zij niet de beweegredenen of verdere theorie achter het besluit van de studenten om thuis te blijven wonen. Dit onderzoek zal zowel de causaliteit benadrukken als de mechanismen erachter. Dit is nog niet eerder gedaan in voorgaande onderzoeken, daarom kan dit onderzoek een grote contributie leveren aan het wetenschappelijke debat.

C. Leeswijzer

Dit onderzoek zal opgedeeld zijn in zes onderdelen. Het eerste onderdeel zal bestaan uit een theoretisch kader. Binnen dit theoretisch kader zal eerst de institutionele setting worden beschreven en daarna zullen de twee variabelen worden uitgelicht. Nadat de theorie rond het woongedrag van studenten en de effecten van de afschaffing van de basisbeurs zijn uitgelicht, zullen er een aantal hypothesen worden opgesteld aan de hand van deze theorie. Daarna zal in het tweede onderdeel een toelichting volgen over de data die is gebruikt voor dit onderzoek en wat de voor en nadelen zijn van deze data. Nadat de data is toegelicht, zal in het derde onderdeel de methode verder worden benadrukt, gevolgd door de resultaten. Uit deze resultaten zal een discussie volgen en een daaropvolgende beleidsadvisering. Uiteindelijk zal er een conclusie worden getrokken uit deze discussie en resultaten.

2. Theoretisch kader

A. Institutionele setting

Zoals al eerder aangegeven, kende Nederland een lange tijd een studiefinancieringssysteem waarin studenten recht hadden op een basisbeurs. Dit veranderde in het jaar 2015 toen de basisbeurs werd afgeschaft. De overgang van het oude studiefinancieringsstelsel naar het sociaal leenstelsel betekende dat studenten op dat moment geen aanspraak meer konden maken op de basisbeurs. De basisbeurs bedroeg in 2014 voor thuiswonende studenten €100,30 en voor uitwonende studenten €279,10 (De Gendre & Kabatek, 2021). De basisbeurs was in eerste instantie ook een lening, maar na het behalen van een diploma veranderde de lening in een gift. Een student had recht op de basisbeurs gedurende de nominale duur van zijn studie en alleen wanneer men voltijdstudent was. Naast de basisbeurs konden studenten ook nog aanspraak maken op de aanvullende beurs. De aanvullende beurs bedroeg maximaal €258,40 (De Gendre & Kabatek, 2021). Deze aanvullende beurs was wel afhankelijk van het inkomen van de ouders. Mocht een student in die tijd geen recht meer hebben op de verschillende beurzen of kwam hij of zij financieel niet uit, dan was er ook nog een mogelijkheid tot lenen. Deze lening was renteloos en kon worden geleend gedurende de

nominale duur van je studie en tot drie jaar daarna. De lening moest wel binnen 15 jaar worden terugbetaald (Turkenburg et al., 2013).

De afschaffing van de basisbeurs had voor veel studenten dus de kosten van een studie opgedreven. Ondanks dat het renteniveau van de studieschuld nagenoeg nul (voor een lange periode daadwerkelijk nul) was, waren toch veel studenten huiverig om geld te lenen. Dit percentage was in de laatste jaren van het sociaal leenstelsel gegroeid. Volgens het Nationaal instituut budgetvoorlichting (2022) had in 2017 nog 55% van de studenten een rentedragende lening. In 2021 was dit percentage gezakt naar 45%. Studenten waren onzeker over de lange termijn gevolgen en zagen een lening ook steeds minder als investeringsmogelijkheid. Om het minder geleende geld te compenseren, werden steeds meer studenten bijgestaan door hun ouders. In 2021 kreeg ruim twee derde van de studenten geld van hun ouders. Dat was 15 % hoger ten opzichte van 2015 toen de respondenten nog onder het oude stelsel vielen (NIBUD, 2022).

B. Effecten afschaffing basisbeurs

In de beschrijving van de institutionele setting is aan bod gekomen wat de algemene verandering waren in het Nederlandse studiefinancieringssysteem. Zo is er toegelicht dat in het jaar 2015 de basisbeurs is afgeschaft en wat dit met zich meebracht. Echter, gingen de effecten verder dan deze algemene veranderingen en heeft de afschaffing van de basisbeurs ook effect gehad op kansenongelijkheid. Dit wordt duidelijk wanneer er naar andere wetenschappelijke onderzoeken wordt gekeken. Zo blijkt dat wanneer een studiebeurs in mindering wordt gebracht en vervangen door een lening, ouders eerder financieel zullen bijspringen. Voor iedere minder geleende euro springen de ouders 55 cent bij (Been et al., 2020). Deze constatering wordt ondersteund door een onderzoek uit hetzelfde jaar van Broeders, Been en Knoef (2020). Ook in dit onderzoek komt naar voren dat ouders hun kinderen financiële steun boden na afschaffing van de basisbeurs en dat het verlies aan inkomsten van de basisbeurs gecompenseerd werd met lenen en niet zozeer met werken. Hierdoor is het mogelijk dat een overgang van studiefinanciering naar lening een grotere impact heeft op studenten uit gezinnen met lagere inkomens. Dit komt niet naar voren in het onderzoek van Broeders et al. (2020), maar wordt wel gesuggereerd in het onderzoek van Been et al. (2020).

Internationale wetenschappelijke artikelen ondersteunen het idee dat lagere inkomensgroepen meer worden getroffen door studieleningen. Vooral studenten die behoren tot een middenklasse familie, lopen meer kans om later in hun leven diep in de schulden te raken.

Veel van deze studenten krijgen later problemen om een huis aan te schaffen of vermogen op te bouwen (Ahmed & Kabir, 2019). Uit angst hiervoor verlaten veel studenten in de VS vroegtijdig het onderwijs zonder een diploma te behalen. Studiebeurzen voorkomen dat studenten vroegtijdig het onderwijs verlaten. Dit blijkt uit onderzoek van Stampen en Cabrera (1986). Verder blijkt uit hetzelfde onderzoek dat studenten met een beurs geen grotere kans hebben tot slagen. Eerder behaalde resultaten voor het betreden van het hoger onderwijs waren doorslaggevend dan een studiebeurs (Stampen & Cabrera, 1986). Uit deze onderzoeken blijkt dat zowel een basisbeurs als een studielening niet kan zorgen voor kansengelijkheid.

Ander onderzoek uit de VS spreekt het idee tegen dat studieleningen kansenongelijkheid creëren. Hier wordt juist aangegeven dat studieleningen zorgen voor opwaartse mobiliteit op de sociale ladder. Wellicht niet op het moment zelf dat een student een lening aangaat, maar wel op het moment dat de studie is afgerond (Whitaker, 2015). Studenten met een lening hadden na het afronden van een studie niet alleen meer kans om betere kringen te verkeren, maar ook op een betere leefomgeving. Echter, bleken deze effecten af te nemen na het jaar 2007, aangezien toen het aanschaffen van een huis toch moeilijker leek te worden voor mensen met een schuld. Dit wijt hij echter niet aan het studiefinancieringssysteem, maar eerder aan de hoogte van de lening of een slecht herstel van de huizenmarktcrisis van 2008 (Whitaker, 2015).

De kansenongelijkheid door afschaffing van de basisbeurs had mogelijk ook een effect op het woongedrag van studenten. In 2018 verscheen er een onderzoek van het CBS wat keek naar deze effecten (Van den Berg & Van Gaalen, 2018). Dit onderzoek ging verder in op de haalbaarheid van uit huis gaan na afschaffing van de basisbeurs. Zij zagen over het algemeen een significante daling van het aantal studenten wat binnen 4 maanden na aanvang van hun studie het ouderlijk huis verliet. Dit gold zowel voor hbo- als wo-studenten. Het percentage hbo-studenten dat het huis verliet, daalde van een stabiele 14% naar onder de 8% na afschaffing van de basisbeurs. Voor wo-studenten daalde dit percentage van 42% naar ongeveer 27% (Van den Berg & Van Gaalen, 2018). Het percentage studenten dat uit huis ging, lag hoger onder hogere inkomensgroepen dan onder de lagere inkomensgroepen. Wat opvallend was, was dat tegen de verwachting in de daling van uit huis gaan groter was bij hogere inkomensgroepen dan bij lagere inkomensgroepen (Van den Berg & Van Gaalen, 2018). Dit zou komen doordat er ook onder lagere inkomensgroepen er namelijk een grote groep was die uit huis ging ongeacht de kosten.

Het onderzoek van Van den Berg en Van Gaalen (2018) wordt ondersteund door het onderzoek van De Gendre en Kabatek (2021). Zij kwamen in een onderzoek, gericht op de financiële effecten van de afschaffing van de basisbeurs, tot de conclusie dat dit ook invloed had op het woongedrag van studenten. Zij zagen een stijging in het percentage studenten wat er voor koos om bij hun ouders te blijven wonen. Verder merkten zij op dat studenten bereid waren om grotere afstanden te overbruggen om bij hun universiteit of hoge school te komen. De Gendre en Kabatek (2021) geven verder geen specifieke redenen waarom dit het geval is. Zij merken slechts op dat dit voortkomt uit het besparen van kosten op woonlasten. Dit doet echter de wetenschappelijke literatuur rondom woongedrag en ruimtelijke mobiliteit tekort.

Zowel het onderzoek van De Gendre en Kabatek (2021), als het onderzoek van Van den Berg en Van Gaalen (2018) voldoen aan de verwachtingen die opgesteld werden voor de afschaffing van de basisbeurs. Voor de afschaffing van de basisbeurs was er namelijk al de verwachting dat het woongedrag van studenten zou worden beïnvloed. Studenten zouden namelijk minder drang hebben om het ouderlijk huis te verlaten. Zeker scholieren die het middelbaar onderwijs verruilden voor het hoger onderwijs, zouden in de eerste jaren van hun studie het ouderlijk huis niet verlaten. Dit zou vooral voortkomen uit de gestegen kosten door het ontbreken van een basisbeurs (Turkenburg et al., 2013).

C. Woongedrag studenten

De veranderingen in het woongedrag van studenten uit de vorige paragraaf zijn niet alleen te danken aan de afschaffing van de basisbeurs. Er zijn meer mechanismen die veranderingen in het woongedrag van studenten kunnen verklaren. Er zijn namelijk andere essentiële factoren die een rol spelen bij het woongedrag van studenten. Deze essentiële factoren zijn: kwaliteit, woonlasten, woongenot en reisafstand. Deze mechanismen zijn zelf weer onderhevig aan *the human capital migration theory*.

The human capital migration theory houdt in dat mensen geneigd zijn om zich te verplaatsen, wanneer de baten groter zijn dan de kosten. Binnen deze theorie wordt deze verplaatsing in eerste instantie verklaard aan de hand van *human capital* (kennis, educatie, sociale vaardigheden) en niet zo zeer aan de hand van direct meetbare baten (vermogen, inkomen, welvaart) (Kooijman, Latten & Bontje, 2018). Op empirisch gebied is er veel bewijsmateriaal voor deze theorie en lijkt de consensus dat hoe hoger opgeleid een persoon is, hoe groter de kans is dat hij migreert. Dit zou voortkomen uit het feit dat lager opgeleide mensen meer afhankelijk zijn van hun familie of vrienden. Hierdoor vinden zij het moeilijker om afstand te nemen van deze mensen en zullen zij zich dus niet verplaatsen. Verder kunnen hoogopgeleide

mensen zich beter aanpassen aan nieuwe situaties en zijn zij efficiënter in het filteren van informatie, die zij als kansrijk beschouwen (Kooijman et al., 2018). Volgens onderzoekers Faggian, McCann en Sheppard (2007) geldt dit ook voor studenten die hun ouderlijk huis verlaten om deel te nemen aan het hoger onderwijs. Zij deden onderzoek naar het migratiegedrag van studenten uit Schotland en Wales. Binnen dit onderzoek kwamen zij tot de conclusie dat het migratiepatroon van deze studenten sterk afhankelijk was van hun reeds vergaarde *human capital* en of zij al een eerdere geschiedenis van migratie hadden. Volgens Faggian et al. (2007) gaf hen dit vervolgens weer voordeel op de arbeidsmarkt en hierdoor beter betaalde banen.

Doordat studenten gedreven worden door *the human capital migration theory*, kiest een groot deel van de scholieren die de middelbare school verlaat, een woonplaats aan de hand van de kwaliteit van de opleiding. Hoe beter de opleiding staat aangeschreven, hoe eerder zij bereid zijn om het ouderlijk huis te verlaten en te verhuizen naar die opleiding (Turkenburg et al., 2013). De kwaliteit van de opleiding zou namelijk garant staan aan een beter toekomstperspectief en grotere kans op een goedbetaalde baan. Het onderzoek van Sa et al. (2004) zet zich af tegen het idee dat de kwaliteit van een opleiding bepalend is voor het woongedrag van studenten, in ieder geval in Nederland. Anders dan in andere landen worden universiteiten en hoge scholen voor een groot deel gefinancierd vanuit de overheid. Hierdoor zijn de verschillen in kwaliteit van opleidingen niet noemenswaardig ten opzichte van andere landen. De homogeniteit in het Nederlandse onderwijssysteem zorgt er dus voor dat de kwaliteit van opleiding verwaarloosbaar is, als het aankomt op woongedrag (Sa et al., 2004).

In hetzelfde onderzoek van Sa et al. (2004) wordt geconcludeerd dat de huurprijs van een woning in Nederland vele malen belangrijker is, zelfs de belangrijkste factor. Zij geven als verklaring hiervoor dat in Nederland studentenwoningen schaars zijn. Vooral in grote studentensteden is er een tekort aan woningen. Lange wachtlijsten voor woningen in combinatie met hoge huurprijzen, kunnen studenten ervan weerhouden om te verhuizen naar een bepaalde stad of überhaupt uit hun ouderlijk huis te vertrekken. In dit geval zijn dus de consumptie motieven groter dan de investeringen in menselijk kapitaal (Sa et al., 2004). Dit wordt ondersteund door een onderzoek van Ghani, Suleiman en Malaysia (2016). Zij deden onderzoek naar studentenhuysvesting *off campus* en *on campus*. Zij kwamen tot de conclusie dat studenten die niet op een studentencampus woonden voor grotere uitdagingen stonden, dan studenten die wel op een campus woonden. Private huurwoningen van lage kwaliteit en veel te hoge prijzen zouden ervoor zorgen dat studenten problemen met financieringen

hadden. Aangezien in Nederland bijna alle studenten *off campus* wonen, kan een verandering in studiefinanciering de kosten nog verder opdrijven. Hierdoor overstijgen in sommige gevallen de kosten de baten en beïnvloedt dit het woongedrag van de student (Ghani et al., 2016). Dit staat wederom in lijn met *the human capital migration theory*. Andere onderzoeken geven ook aan dat de huurprijs van belang is, maar zij spreken niet over een doorslaggevende factor vergeleken met de andere factoren (Turkenburg et al., 2013).

Turkenburg et al. (2013) spreekt in hetzelfde onderzoek over het feit dat woonplezier van een bepaalde stad als doorslaggevend kan worden gezien. Bepaalde steden worden als aantrekkelijk gezien door bijvoorbeeld het uiterlijk van de stad, maar ook de verwachting dat hen een leuk en sociaal leven te wachten staat, wanneer zij verhuizen naar deze steden. Dat is onder andere gebaseerd op het feit dat veel studenten voor het eerst een zelfstandig leven gaan leiden los van hun ouders (Turkenburg et al., 2013). Woonplezier zou zelfs doorslaggeven zijn dan de kwaliteit van de opleiding, maar zij geven wel aan dat er wederom rekening wordt gehouden met de beschikbaarheid van betaalbare woningen. Ander onderzoek spreekt deze mening tegen. Zij spreken niet zozeer over de sociale aspecten van bepaalde steden, maar wel over andere voorzieningen. Deze voorzieningen worden omschreven als consumptieve beweegredenen. De belangrijkste voorzieningen zijn faciliteiten met betrekking tot recreatie en cultuur (Sa et al., 2004).

Verder is de afstand van het ouderlijk huis tot een opleidingsinstituut bepalend of een student uit huis gaat of niet. Door onder andere het goede openbaar vervoer in Nederland en het studentenreisproduct, blijft een groot deel van de studenten thuis wonen (Turkenburg et al., 2013). Het onderzoek van Sa et al. (2004) ondersteunt dit en geeft aan dat een student eerder geneigd is om te kiezen voor een opleiding in de buurt. Met andere woorden heeft afstand een negatief effect op het kiezen van een bepaalde studie. Niet alleen is dit vanuit een perspectief om kosten te besparen, maar ook vanuit een sociaal perspectief. De student hoeft bij een studie in de buurt geen nieuw sociaal leven op te bouwen en kan terugvallen op vrienden en familie in de buurt. Volgens Sa et al. (2004) is de elasticiteit voor afstand regionaal verschillend. Vooral in de afgelegen gebieden is de elasticiteit het hoogst, bijvoorbeeld in het Noorden of Zuidwesten van Nederland. Met name de in de provincies Zeeland en Friesland de meer landelijke gebieden die het meest afgelegen liggen van de randstad. Ook geven zij aan dat de elasticiteit het laagst ligt in het centraal oostelijke deel van Nederland, aangezien hier gespecialiseerde opleidingen te vinden zijn, zoals de Universiteit Wageningen.

Bijna alle onderzoeken spreken over een negatief effect als het gaat om het kiezen van een opleiding en afstand. Toch zijn er ook onderzoeken die dit in twijfel trekken zo haalt een onderzoek van Desjardins, Dundar en Hendel (1999) een onderzoek aan van Chapman (1979) om deze conclusie in twijfel te trekken. Chapman (1979) deed onderzoek naar inschrijvingen bij private hoge scholen en universiteiten. Bij deze universiteiten schreven vooral studenten zich in van welgestelde families, daarom zijn de kosten van op kamers gaan voor deze studenten minder van belang. Aangezien in Nederland private hoge scholen en universiteiten spaarzaam zijn, lijkt afstand en studiekeuze in dit geval wel significant.

D. Hypothesevorming

Door naar de algemene effecten te kijken van de afschaffing van de basisbeurs en deze effecten te betrekken tot *the human capital migration theory*, leken de kosten te zijn gestegen ten opzichte van de baten (Kooijman et al., 2018). Hierdoor is het plausibel dat studenten om deze reden thuis bleven wonen. Verder heeft recent onderzoek al aangetoond wat de trend was wat betreft het aantal thuiswonende studenten na afschaffing van de basisbeurs (Van den Berg & Van Gaalen, 2018). Daarnaast bleek uit het onderzoek van De Gendre en Kabatek (2021) dat er ook gesproken kon worden over een causaal verband tussen de twee. Door deze zaken in acht te nemen kan de volgende hypothese worden opgesteld voor de eerste deelvraag.

Hypothese deelvraag één: de kans was toegenomen dat een student in het hoger onderwijs bij zijn ouders woonde na afschaffing van de basisbeurs.

Aan de hand van de wetenschappelijke literatuur komt er naar voren dat niet alle wetenschappelijke bronnen het eens zijn over de belangrijkste beweegredenen van een student om thuis te blijven wonen (Turkenburg et al., 2013) (Sa et al., 2004). De voornaamste reden voor een student om thuis te blijven wonen, is waarschijnlijk het besparen van kosten op woonlasten. Dit wordt in geen enkele wetenschappelijke bron tegengesproken. Slechts in enkele bronnen wordt er iets meer de nadruk gegeven aan deze beweegreden dan in andere bronnen. Verder lijkt reisafstand de tweede belangrijkste factor om thuis te blijven wonen. Het merendeel erkent het belang. Slechts enkele onderzoeken gericht op privaat onderwijs ziet afstand tot opleiding als irrelevant (Chapman, 1979). Verder wordt woongenot in twijfel getrokken en lijkt de kwaliteit van een opleiding in Nederland minder belangrijk door de homogeniteit van het onderwijs en de financiering van het onderwijs (Sa et al., 2004). Door al het voorgaande af te wegen, is de volgende hypothese opgesteld voor de tweede deelvraag.

Hypothese deelvraag twee: het besparen van woonlasten was de voornaamste reden voor studenten om thuis te blijven wonen en het aantal studenten dat deze mening deelde, was groter binnen de groep zonder basisbeurs dan binnen de groep met een basisbeurs.

Na het formuleren van de twee deelhypothesen, kan er ook een hypothese worden geformuleerd met betrekking tot de hoofdvraag. Deze hypothese luidt als volgt.

Hypothese hoofdvraag: de afschaffing van de basisbeurs heeft aantoonbaar effect gehad op het woongedrag van studenten in Nederland.

3. Data

De data die nu voorhanden is, is data van de landelijke studentenmonitor. Dit is een enquête georganiseerd door het ministerie van OCW om een beeld te schetsen van de leef- en studieomstandigheden van de studenten in Nederland. Het initiatief is ontstaan in het jaar 2000 en sindsdien is er ieder jaar een enquête gehouden met uitzondering van het jaar 2010 (Studentenmonitor HO, z.d.). Studenten konden online deelnemen aan de enquête. Op deze manier kon het OCW een steekproef trekken uit de gehele populatie studenten. Doordat de enquêtes online werden afgenomen, kon er een groot aantal respondenten worden bereikt met verschillende achtergronden (Wright, 2005). Afgelopen decennia heeft er binnen het hoger onderwijs een grote mate van digitalisering plaatsgevonden (Steyaert & van Lieshout, 2004). Daarom is een online enquête een logische manier om studenten in het hoger onderwijs te bereiken. Daarnaast zijn studenten ook nog op de hoogte gesteld van de enquête via de mail. De mailadressen zijn verkregen via samenwerking met het instituut *Dienst uitvoering onderwijs* (Studentenmonitor HO, z.d.). Deze factoren hebben gezorgd voor een grote mate van responsiviteit en diversiteit. Dit is bevorderlijk voor de representativiteit van de data die voor dit onderzoek is gebruikt. Verder was de deelname aan de enquête vrijwillig, hierdoor varieert het aantal deelnemers per jaar. Voor dit onderzoek zal er gekeken worden naar de periode 2011-2018. Dezelfde vragen zijn gesteld aan steeds andere studenten door de jaren heen. Hierdoor is de data die beschikbaar is geen paneldata, maar *repeated cross-section* data. In totaal deden er in deze periode 136.435 verschillende studenten mee aan de enquête. Opvallend is dat er in 2011 meer mensen hebben deelgenomen aan de enquête dan in 2018, namelijk 6259 respondenten meer. De trend is dat het aantal respondenten stijgt per jaar, maar deze uitzondering is te verklaren, doordat de enquête in 2010 niet heeft plaatsgevonden.

Een belangrijk feit is dat te allen tijden de anonimiteit van de respondenten geborgen bleef. Dit zorgde ervoor dat respondenten zich niet bezwaard voelden om antwoord te geven. Dit is van belang voor dit onderzoek, aangezien sommige vragen over een thuissituatie of vragen over bepaalde financiële zaken, zoals studiefinanciering, gevoelig kunnen liggen. Een nadeel hiervan is echter dat een onderzoeker niet kan controleren of alle vragen waarheidsgetrouw zijn ingevuld.

De verschillende vragen in de enquête worden onderverdeeld in verschillende hoofdelementen. Er zijn vanaf de invoering 15 hoofdelementen, waarover de vragen worden gesteld (Studentenmonitor HO, z.d.). Het hoofdelement wat voor dit onderzoek vooral van toepassing is, is het hoofdelement achtergrondkenmerken. Binnen dit hoofdelement worden er vragen gesteld met betrekking tot woonsituatie, moment van deelname aan het hoger onderwijs en afstand tot opleiding. Aan de hand van de antwoorden kunnen er een aantal variabelen worden opgesteld, die vervolgens kunnen worden gebruikt voor verder onderzoek. Dezelfde vragen zijn gesteld voor de afschaffing van de basisbeurs en na de afschaffing van de basisbeurs. Op deze manier kan de data van de twee periodes worden vergeleken om antwoord te geven op de hoofdvraag.

	Controlegroep		Behandelgroep	
Variabelen	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Man (0-1)	0,39	0,486	0,40	0,490
Hbo (0-1)	0,59	0,491	0,47	0,499
Migratie (0-1)	0,11	0,315	0,09	0,291
Leeftijd	21,44	2,357	25,37	13,089
Voltijd (0-1)	0,99	0,321	0,85	0,362
Taal opleiding (0-1)	0,52	0,500	0,55	0,498

Tabel 1. Beschrijvende statistieken van de controlegroep en behandelgroep.

Bron: studentenmonitor.

Aan de hand van de beschrijvende statistieken uit tabel 1 is te zien dat de karakteristieke kenmerken van de twee groepen niet identiek zijn. Allereerst is de verdeling van deeltijd en voltijd anders binnen de twee groepen. Dit is vanzelfsprekend, aangezien deeltijdstudenten geen recht hadden op de basisbeurs. Dit is te zien in tabel 1, aangezien de variabele voltijd onder de controlegroep een gemiddelde heeft van 0,99 en het gemiddelde van de

behandelgroep maar 0,85 is. Verder is er een verschil in gemiddelde leeftijd tussen de twee groepen. Verderop in dit onderzoek zal het verschil in leeftijd verder worden toegelicht.

4. Methode

Om een causaal verband aan te kunnen tonen met betrekking tot woongedrag en de afschaffing van de basisbeurs zal er een vergelijking worden gemaakt in de vorm van een natuurlijk experiment, namelijk de *difference in differences* methode. Er is gekozen voor deze methode, aangezien deze methode een aantal problemen oplost wat een gewone lineaire regressie niet doet. Bij een lineaire regressie is er kans dat er sprake is van *reverse causality*. In het geval van een gewone regressie is er namelijk ook een mogelijkheid dat het aantal mensen met een lening is gestegen in vergelijking met mensen met een basisbeurs, omdat zij bij hun ouders uit het huis wilden. Op deze manier is de afhankelijke variabele in de onafhankelijke variabele veranderd. De *difference in differences* methode voorkomt dit, doordat er wordt gekeken naar de verschillen tussen de controlegroep en de behandelgroep binnen twee periodes, namelijk controleperiode en behandelperiode. Verder zou een gewone regressie leiden tot *omitted variable bias*. Het is namelijk voor een gewone regressie onmogelijk om rekening te houden met alle mogelijke effecten die invloed hebben op de afhankelijke variabele. Dit is niet het geval bij de *difference in differences* methode, aangezien zowel controlegroep als behandelgroep aan dezelfde effecten worden blootgesteld, omdat het experiment plaatsvindt in een toevallige omgeving van de werkelijkheid.

Binnen dit onderzoek is de behandelgroep de groep studenten die geen basisbeurs heeft. De controlegroep is de groep studenten die wel een basisbeurs heeft. Er is voor deze specifieke afbakening gekozen, doordat de afschaffing van de basisbeurs niet gold voor studenten die al een basisbeurs hadden. Op deze manier was er *post-treatment* voor deze groep niks veranderd en maken zij dus deel uit van de controlegroep. Er zal geen data na 2018 worden gebruikt in de vergelijking, aangezien in 2019 de coronapandemie begon. Dit heeft grote impact gehad op het woongedrag en daarom zou dit de resultaten te veel beïnvloeden. De modellen die zijn opgesteld voor deze regressies zien er als volgt uit.

Regressie 1 (zonder controlevariabelen)

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 D_{tr\ i} + \beta_2 D_{post\ i} + \beta_3 D_{tr\ i} D_{post\ i} + \epsilon_i$$

Y_i = De kans dat een student bij zijn ouders woont of niet. Woont een student bij zijn ouders dan is Y_i in dit geval 1.

$D_{tri} = 1$ wanneer een student geen basisbeurs heeft en 0 wanneer hij/zij een basisbeurs heeft.

$D_{posti} = 0$ in het geval periode 2011-2014 en 1 in het geval 2015- 2018.

ε_i = alle mogelijke effecten die niet D_{tri} zijn, maar wel invloed kunnen hebben op de uitkomst van Y_i

Regressie 2 (met controlevariabelen)

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 D_{tri} + \beta_2 D_{posti} + \beta_3 D_{tri} D_{posti} + \beta_4 X_i + \varepsilon_i$$

Y_i = De kans dat een student bij zijn ouders woont of niet. Woont een student bij zijn ouders dan is Y_i in dit geval 1.

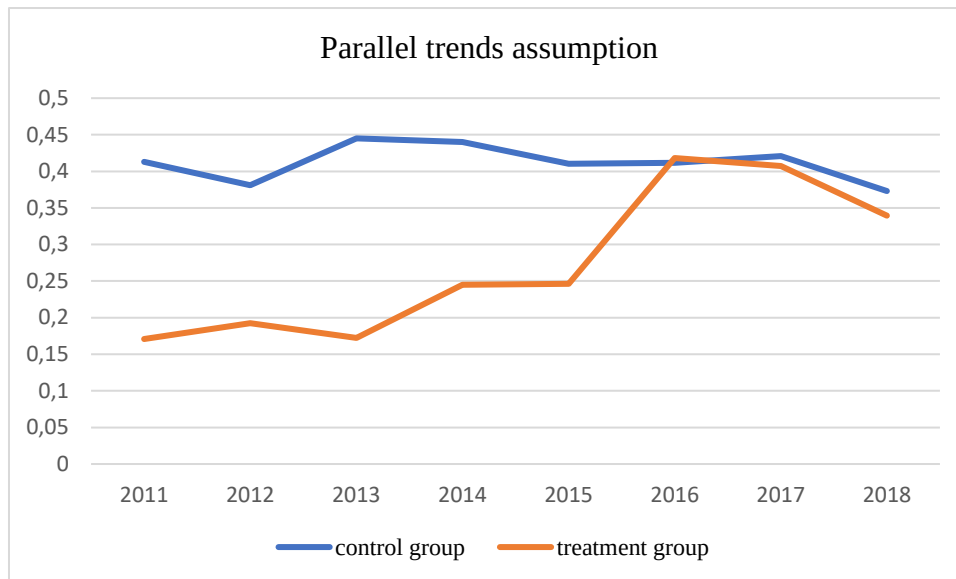
$D_{tri} = 1$ wanneer een student geen basisbeurs heeft en 0 wanneer hij/zij een basisbeurs heeft.

$D_{posti} = 0$ in het geval periode 2011-2014 en 1 in het geval 2015- 2018.

E_i = alle mogelijke effecten die niet D_{tri} zijn, maar wel invloed kunnen hebben op de uitkomst van Y_i .

X_i = de vector van de controlevariabelen: geslacht, leeftijd, migratie en taal opleiding.

Om de validiteit van dit onderzoek te waarborgen, zijn er in de tweede regressie controlevariabelen toegevoegd om te bepalen of de uitslag van Y_i constant blijft, nadat deze variabelen zijn toegevoegd. De controlevariabelen zijn: geslacht, leeftijd, migratieachtergrond en of de opleiding wordt gegeven in de Nederlandse taal of niet. De controlevariabele leeftijd heeft waarschijnlijk het grootste effect op de resultaten. De leeftijd van studenten in de behandelgroep in de controleperiode licht namelijk hoger, aangezien oudere studenten na afloop van de nominale duur van hun studie geen basisbeurs ontvingen. Na afschaffing van de basisbeurs kwamen daar veel nieuwe studenten bij en deze waren jonger, desondanks ligt de gemiddelde leeftijd ongeveer 4 jaar hoger in de behandelgroep.

Figuur 1. *Parallel trends assumption* van de kans dat een student met en zonder basisbeurs bij zijn/ haar ouders woonde.

Bron: studentenmonitor.

De belangrijkste assumptie van de *difference in differences* methode, is de *parallel trends assumption*. Slechts wanneer er aan deze assumptie wordt voldaan, kan er een causaal verband worden aangetoond. Idealiter zou de behandelgroep en controlegroep identieke kenmerken bevatten en exact dezelfde effecten ondergaan op de behandeling na. Dit is echter niet mogelijk, aangezien het experiment plaatsvindt in een toevallige omgeving van de werkelijkheid. Dit probleem wordt opgelost door de trend van de controlegroep en behandelgroep over een bepaalde periode van tijd te vergelijken. Binnen deze vergelijking, zou zonder behandeling, ondanks dat er verschillen tussen behandelgroep en controlegroep zijn, de trend vergelijkbaar moeten zijn over hetzelfde tijdsbestek. Echter, ontvangt er in dit geval één groep wel behandeling en de andere groep niet. Wanneer dit in een grafiek wordt weergegeven, zou er een duidelijke verandering zichtbaar moeten zijn rond het moment van behandeling.

In figuur 1 is er een weergave van de *parallel trends assumption* met betrekking tot het aantal studenten wat bij zijn ouders woonde. Er is duidelijk te zien dat zowel in de controleperiode als in de behandelperiode de trend van beide groepen vergelijkbaar was. Toch was de kans in eerste instantie kleiner dat een student binnen de behandelgroep bij zijn ouders woonde. Dit komt wederom door de verschillen in leeftijd. De verschillen in leeftijd kunnen gevolgen hebben voor de causale interpretatie, aangezien studenten hun gedrag kunnen hebben

aangepast na afschaffing van de basisbeurs. Zo konden studenten bijvoorbeeld hun studie uitstellen, waardoor de leeftijd in de behandelgroep hoger kwam te liggen. Daarom is het noodzakelijk dat de verschillen in leeftijd worden benoemd en is enige voorzichtigheid wat betreft causale interpretatie op zijn plaats. Desondanks is er in figuur 1 een grote verandering te zien vlak na het jaar 2015. Dit kan alleen worden verklaard aan de hand van de afschaffing van de basisbeurs. Verder blijft de trend van de controlegroep nagenoeg onveranderd, aangezien zij niet de effecten hebben ondergaan van de afschaffing van de basisbeurs. Dit alles geconstateerd hebbende, toont figuur 1 aan dat er wordt voldaan aan de assumpties van de *difference in differences* methode.

5. Resultaten

A. Resultaten regressie 1 & 2

Kans student woont bij ouders

Variabelen	Coëfficiënt	Standard error	Coëfficiënt	Standard error
Geenbasisbeurs	-0,235***	0,005	-0,033***	0,005
Periode	-0,013***	0,004	0,027***	0,004
Afschaffingbasisbeurs	0,191***	0,006	0,059***	0,006
Geslacht	n.v.t.	n.v.t.	-0,071***	0,003
Leeftijd	n.v.t.	n.v.t.	-0,024***	0,000
Migratie	n.v.t.	n.v.t.	0,076***	0,007
Taal opleiding	n.v.t.	n.v.t.	0,220***	0,003
Observaties: 115.361			124.042	
R-Squared: 0,023			0,119	

*Significantieniveau op 10 %, **significantieniveau op 5% en ***significantieniveau op 1%

Tabel 2. Resultaten van regressie 1 & 2 (zonder en met controlevariabelen)

bron: *studentenmonitor*.

Of een student bij zijn ouders woont of niet is binnen dit onderzoek binair uitgedrukt. In het geval een willekeurige ho-student bij zijn ouders woont, krijgt deze een waarde van 1 en in het geval hij of zij niet samenwoont met ouders 0. Hierdoor valt de regressie onder een lineair kansmodel. Een nadeel van het lineair kansmodel is dat de Y-waarde ook een waarde van groter dan 1 kan geven of kleiner dan 0. De kans krijgt dan een waarde van kleiner dan 0, terwijl dit eigenlijk niet kan, aangezien de kans binair is. De voordelen van een lineair kansmodel zijn echter groter dan de nadelen. Een lineair kansmodel geeft namelijk direct inzicht in de coëfficiënten van de variabelen. Daarnaast is er sprake van een *direct marginal*

effect bij het lineair kansmodel. Het effect van x heeft namelijk direct effect op de coëfficiënt van Y .

Na deze assumpties en gebreken van het lineair kansmodel in acht te nemen, blijkt uit de resultaten dat de kans 19,1 procentpunt groter was dat een ho-student na afschaffing van de basisbeurs bij zijn ouders woonde dan een ho-student voor de afschaffing basisbeurs. Dit is af te lezen in de tabel 2, wanneer er wordt gekeken naar de coëfficiënt van de variabele “afschaffingbasisbeurs”. Verder is de P -waarde 0,00, hierdoor is de regressie statistisch significant en kan het niet door toeval of willekeur worden verklaard. In tabel 2 is ook te zien dat na het toevoegen van de controlevariabelen de kans minder sterk was toegenomen dat een willekeurige ho-student na afschaffing van de basisbeurs bij zijn ouders woonde. De kans was na het toevoegen van de controlevariabelen namelijk maar 5,9 procentpunt groter. Uit de resultaten uit regressie 1 bleek dat de kans eerst nog 19,1 procentpunt groter was. Dat de kans is afgenomen, voldoet aan de verwachtingen, aangezien er verwacht werd dat leeftijd van grote invloed zou zijn op de resultaten. Desalniettemin was er nog steeds een vergrote kans van 5,9 procentpunt. Verder blijft het resultaat significant.

B. Mechanismen

Nu er is vastgesteld dat de kans groter was dat een student bij zijn of haar ouders bleef wonen na afschaffing van de basisbeurs, zal er worden gekeken wat de beweegredenen voor studenten waren om bij hun ouders te blijven wonen. Studentenmonitor heeft er voor gekozen om binnen de enquête de volgende beweegredenen te geven om thuis te blijven wonen.

- Ik vind het leuk
- Niet ver van onderwijsinstelling
- Eigen woning te duur
- Persoonlijke omstandigheden
- Geen andere woning beschikbaar

De vraag is voor het eerst gesteld in de enquête van 2015, daarom is het niet mogelijk om een vergelijkbare regressie uit te voeren zoals in regressie 1 en op deze manier een causaal verband aan te tonen. Wat wel mogelijk is, is om de mechanismen achter de keuzes van de studenten binnen de controlegroep en behandelgroep te vergelijken. Er zal een verdere opdeling volgen in de behandel- en controlegroep, aangezien er slechts gekeken zal worden naar studenten die nog bij hun ouders woonden. Doordat deze specifieke indeling van groepen is gemaakt, kan er een beeld worden geschetst of thuiswonende studenten met een basisbeurs

anders redeneren dan studenten zonder basisbeurs. Van de belangrijkste beweegredenen zal daarna een extra beschrijvende statistiek volgen als toelichting. Zo kan er een afweging worden gemaakt of de beweegredenen rationeel te verklaren is.

Reden wonen bij ouders	Basisbeurs	Geen basisbeurs
Ik vind het leuk	20,13%	17,12%
Niet ver van onderwijs	27,19%	24,29%
Eigen woning te duur	41,73%	45,70%
Persoonlijke omstandigheden	7,08%	5,23%
Geen woning beschikbaar	1,91%	4,42%
Anders	1,96%	3,24%
Totaal	100%	100%

Tabel 3. Beweegredenen van ho-studenten om bij hun ouders te blijven wonen.

Bron: studentenmonitor.

In de tabel 3 zijn de beweegredenen van studenten weergegeven om thuis te blijven wonen in percentages. De kolom met de koptekst basisbeurs geeft het percentage aan van de specifieke beweegredenen van studenten met een basisbeurs die thuis woonden. De kolom met koptekst geen basisbeurs geeft de specifieke beweegredenen aan om thuis te blijven voor studenten zonder basisbeurs. Verder is in de tabel te zien dat de belangrijkste reden dat deze studenten binnen het hoger onderwijs bij hun ouders bleven wonen was, omdat zij een eigen woning te duur vonden. Dit gold zowel voor studenten zonder een basisbeurs als studenten met een basisbeurs. Er is een lichte stijging te zien in het percentage studenten zonder een basisbeurs die een eigen woning te duur vond. Ook leken er minder woningen beschikbaar voor mensen zonder basisbeurs. Dit kan voortkomen uit het feit dat zij minder te besteden hebben door afwezigheid van de basisbeurs.

Maandlasten	Observaties	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Min	Max
Behandelgroep	46.825	€320,84	202,451	0,08	9999
Controlegroep	33.997	€411,46	330,985	0,08	30000

Tabel 4. Maandlasten van een uitwonende student uit behandelgroep en controlegroep.

Bron: studentenmonitor.

De maandlasten van uitwonende studenten in de behandelgroep waren lager dan de maandlasten van uitwonende studenten in de controlegroep. Studenten in de controlegroep besteden bijna €100,00 meer in de maand dan studenten in de behandelgroep. Dit sluit aan bij de eerdere bevindingen dat studenten zonder basisbeurs geneigd zijn om kosten te besparen op hun woonlasten. Wel moet er een kanttekening worden geplaatst bij de resultaten uit tabel 4. Voor beide groepen zijn de maximalen namelijk vrij groot. Het is erg onwaarschijnlijk dat een student bijna 10 duizend of 30 duizend euro kwijt is aan vaste lasten in de maand. Dit heeft invloed op de gemiddelden en daarmee automatisch op de interpretatie.

C. Robuustheidsanalyses

Kans student woont bij ouders

Variabelen	Coëff	S. e.	Coëff	S. e.	Coëff	S. e.
Geenbasisbeurs	-0,033***	0,005	-0,033***	0,005	-0,029***	0,005
Periode	0,027***	0,004	0,027***	0,004	0,071***	0,004
Afschaffingbasisbeurs	0,060***	0,006	0,062***	0,006	0,103***	0,006
Geslacht	-0,071***	0,003	-0,071***	0,003	-0,072***	0,003
Leeftijd	-0,024***	0,000	-0,024***	0,000	-0,025***	0,000
Migratie	0,079***	0,007	0,076***	0,007	0,088***	0,007
Taal opleiding	0,219***	0,003	0,219***	0,003	0,189***	0,003
Welvaartslecht	-0,029***	0,011	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Welvaartgoed	n.v.t.	n.v.t.	-0,020***	0,006	n.v.t.	n.v.t.
Hbo	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0,189***	0,004
Observaties.: 115.361			115.361		115.361	
R-Squared: 0,119			0,119		0,134	

*Significantieniveau op 10 %, **significantieniveau op 5% en ***significantieniveau op 1%

Tabel 5. Resultaten van de robuustheidsanalyse met betrekking tot hoger/lager welvaartsniveau ouders en type opleiding.

Bron: studentenmonitor.

In deze paragraaf zullen er een aantal robuustheidsanalyses worden uitgevoerd. Deze analyses zijn noodzakelijk om de validiteit van de onderzoeksresultaten te garanderen. Aan de hand van het theoretisch kader zijn de twee factoren gekozen die het meeste invloed zouden moeten hebben op de kans of een ho-student bij zijn ouders bleef wonen of niet. De twee factoren die gekozen zijn, zijn de welvaart van ouders en het type opleiding. Mensen die deelnemen aan het hoger onderwijs kunnen zowel studenten zijn met een wo-opleiding of met een hbo-opleiding. Deze variabele zal worden toegevoegd om te controleren wat voor effect dit heeft op de regressie. Ook zal de regressie opnieuw worden uitgevoerd met een extra

variabele die het welvaartsniveau van de ouders definieert aan de hand van het door de respondent gegeven antwoord. Verder zijn de eerdere controlevariabelen van toepassing.

In de tabel 5 is de variabele hbo toegevoegd aan regressie 2. De variabele is binair en krijgt in het geval van een student die een hbo-opleiding volgde de waarde 1 en in het geval hij of zij een wo-opleiding deed de waarde 0. Er is een lichte stijging te zien in de kans dat een ho-student bij zijn ouders woonde, wanneer de variabele is toegevoegd voor type opleiding. Verder blijven de resultaten significant. Verder is er in tabel 5 te zien dat ook de variabelen welvaartgoed en welvaartslecht zijn toegevoegd aan regressie 2. Beide variabelen zijn binair. Variabele welvaartgoed krijgt een waarde van 1, wanneer de ouders van de respondent in de hoogste welvaartscategorie zaten en 0 zo niet. Bij de variabele welvaartslecht krijgt de variabele een waarde van 1, wanneer de respondent zijn ouders bij de minst goede welvaartscategorie behoorden en de waarde 0 als dit niet het geval was. Verder is er gekozen om twee regressies uit te voeren, aangezien de respondenten nog drie opties hadden om te antwoorden. Er is echter gekozen om de twee uiterste te kiezen, omdat dit het meeste effect zou hebben. Na het toevoegen van deze variabelen blijkt het dat welvaart van ouders nauwelijks invloed heeft gehad op de kans of de respondent bij zijn ouders woonde na afschaffing van de basisbeurs. In tabel 5 is er een lichte stijging te zien, namelijk 6,0 procentpunt grotere kans dat een student bij zijn ouders woonde. Dit scheelt bijna niks ten opzichte van de eerdere 5,9 procentpunt uit regressie 2. Ook in tabel 9 blijven de resultaten nagenoeg onveranderd. De afschaffing van de basisbeurs heeft daar voor een 6,2 procentpunt grotere kans gezorgd. De resultaten blijven significant.

6. Discussie en beleidsadvisering

A. Discussie

De resultaten van dit onderzoek geven een reëel beeld van het woongedrag van studenten na afschaffing van de basisbeurs. Toch is er ruimte voor verbetering. De grote leeftijdsverschillen tussen de controlegroep en de behandelgroep hebben meer effect dan gewenst. Voor de validiteit van het onderzoek had het beter geweest, als de leeftijd constant was gebleven. Desondanks bleef er na het toevoegen van leeftijd als controlevariabele, alsnog een aanzienlijk vergrote kans voor een ho-student om na de afschaffing van de basisbeurs bij zijn ouders te wonen. Verder was de afbakening van de variabelen lastig voor dit onderzoek. Uiteindelijk is er gekozen voor de beste oplossing. Toch zitten er alsnog verschillen in de behandelgroep. Niet zozeer in het feit wel of geen basisbeurs, maar de reden waarom. De studenten in de behandelgroep in de controleperiode, hadden specifieke redenen waarom zij

geen recht hadden op een basisbeurs. Mensen die zich inschreven na de afschaffing van de basisbeurs, hadden automatisch geen recht op een basisbeurs. Dit zijn echter kleine verschillen en de verdeling wel of geen basisbeurs is uiteindelijk doorslaggevend.

Toch corresponderen de resultaten voor een groot deel met andere wetenschappelijke onderzoeken. De afschaffing van de basisbeurs heeft ervoor gezorgd dat studenten meer bij hun ouders bleven wonen. Er wordt dus aan de verwachtingen voldaan uit het vooronderzoek *De studiewaard* (Turkenburg et al., 2013). Daarnaast sluit dit onderzoek aan met de trend die is aangegeven in het onderzoek van het CBS (Van den Berg & Van Gaalen, 2018) en is er een causaal verband aangetoond, zoals in het onderzoek van De Gendre en Kabatek (2021). Een groot verschil is echter het welvaartsaspect van de ouders. Veel onderzoeken geven aan dat een overgang van basisbeurs naar leenstelsel kansenongelijkheid creëert en dat het minder eenvoudig is voor studenten uit minderbedeelde gezinnen om uit huis te gaan. Dit blijkt niet uit de resultaten van de robuustheidsanalyses (zie tabel 8 & 9). De resultaten corresponderen meer met de opvattingen van Whittaker (2015) dat studieleningen zorgen voor meer opwaartse mobiliteit.

Tegen de verwachting in zijn de beweegredenen van de studenten binnen de behandelgroep en controlegroep bijna niet veranderd. Uit de wetenschappelijke literatuur bleek dat het aannemelijk was dat de beweegredenen van studenten om thuis te blijven wonen, zouden veranderen na afschaffing van de basisbeurs. De afschaffing van de basisbeurs zou er namelijk voor zorgen dat de algemene kosten van een studie werden opgedreven en volgens *the human capital migration theory* zou dit effect hebben op de motivatie om thuis te blijven wonen (Kooijman et al, 2018). Zo zouden studenten eerder kiezen voor een studie in de buurt of juist een grotere afstand overbruggen om woonlasten te onderdrukken (De Gendre & Kabatek, 2021). Verder zouden studenten eerder het woonplezier bij hun ouders gaan waarderen en het studentleven minder relevant vinden (Turkenburg et al., 2013) (Sa et al., 2004). Dit blijkt echter niet uit de resultaten te zien in tabel 5. Desalniettemin zijn er wel kleine stijgingen te zien in het percentage studenten die een eigen woning te duur vond en voor wie er geen woning beschikbaar was. Dit correspondeert met de verwachtingen uit het theoretisch kader. Zo gaf het merendeel van de wetenschappelijke literatuur aan dat studenten zonder basisbeurs zouden besparen op woonlasten (Turkenburg et al., 2013) (Sa et al., 2004)(De Gendre & Kabatek, 2021).

Verder is de enige theorie die nog niet getest is, de theorie dat studenten hun woongedrag aanpassen aan de kwaliteit van de opleiding. Dit zou een goede aanleiding zijn voor een

vervolgonderzoek. Binnen dit vervolgonderzoek kan er gekeken worden of mensen die thuiswonend zijn en geen basisbeurs ontvingen ook minder tevreden waren over de kwaliteit van hun opleiding. Dit zou maatschappelijk relevant zijn, aangezien dit uiteindelijk kan leiden tot het vroegtijdig verlaten van een opleiding door een grote groep studenten. Hierdoor kan een verandering in studiefinanciering leiden tot een algemeen lager opleidingsniveau in Nederland.

B. Beleidsadvisering

Uit de resultaten blijkt dat de afschaffing van de basisbeurs ervoor gezorgd heeft dat meer studenten thuis bij hun ouders bleven wonen. Daarom zal een herinvoering van de basisbeurs de vraag naar studentenwoning doen vergroten. Vooral in gebieden waar de elasticiteit van de vraag naar studentenwoningen laag was, zal de drempel nu kleiner zijn om ook in die gebieden het ouderlijk huis te verlaten. De Nederlandse studentenwoningmarkt kan niet voldoen aan die vraag. De Nederlandse overheid gaat hier in de nabije toekomst geen oplossing voor vinden. Ondanks dat de overheid niet met een snelle oplossing kan komen, kan de overheid wel maatregelen nemen om de vraag te onderdrukken.

De vraag naar studentenwoningen is nog steeds onderhevig aan de *human capital migration theory*. Daarom is het aan de overheid om de kosten kunstmatig hoog te houden. De overheid moet dit niet doen door in te grijpen in de private huurwoningmarkt, aangezien huurders in alle tijden beschermd moeten worden en verhuurders niet de vruchten mogen plukken van het toekomstige beleid. De meest logische manier om de kosten kunstmatig hoog te houden, is het versoberen van de studiefinanciering. De basisbeurs moet blijven bestaan en worden verhoogd, maar de uitwonende beurs moet worden afgeschaft. De uitwonende beurs is naast de herinvoering van de basisbeurs een extra stimulans voor studenten om uit huis te gaan. Dit kan de huidige studentenwoningmarkt niet aan. Door de uitwonende beurs af te schaffen, bespaart de overheid geld. Dit geld kan vervolgens worden geïnvesteerd in het uitbreiden van de studentenwoningmarkt. Verder kan het de overheid ook kostbare tijd opleveren om de studentenwoningcrisis op te lossen.

7. Conclusie

De afschaffing van de basisbeurs heeft aantoonbaar effect gehad op het woongedrag van studenten. De kans was aanzienlijk toegenomen dat een student binnen het hoger onderwijs bij zijn ouders woonde na afschaffing van de basisbeurs. De kans was namelijk 5,9 procentpunt groter dat een ho-student na afschaffing van de basisbeurs bij zijn ouders woonde

dan voor de afschaffing van de basisbeurs. Verder zijn de mechanismen hierachter amper veranderd. In beide groepen was de voornaamste reden om bij hun ouders te blijven wonen, omdat zij een eigen woning te duur vonden. Daarmee was de voornaamste beweegreden van studenten zonder een basisbeurs vergelijkbaar met de voornaamste beweegreden van studenten met een basisbeurs. Wel was er een lichte stijging gesignaleerd in het aantal studenten zonder basisbeurs die deze mening deelde. Nu de basisbeurs op het punt staat om heringevoerd te worden, moet de overheid zich voorbereiden op de veranderingen in het woongedrag wat deze herinvoering met zich meebrengt. Op deze manier hoeven toekomstige studenten niet genoodzaakt bij hun ouders te blijven wonen, maar kunnen zij hun eigen beslissingen maken op het gebied van wonen. Een verandering in studiefinanciering zou niet doorslaggevend moeten zijn voor het woongedrag van studenten.

8. Literatuur

Ahmed, A., & Kabir, M. A. (2019). Effect of student loans on income inequality in the United States. *Ahmed, A., & Kabir, MA (2019). Effect of Student Loans on Income Inequality in the United States. The Journal of Applied Business and Economics, 21(8), 11-24.*

Broeders T., Been J. & Knoef M.G. (2020) Ouders springen meer bij door het afschaffen van de basisbeurs voor studenten. Economische Statistische Berichten, 16 december 2020.

Been, J., Knoef, M. G., & Dalhuijsen, J. (2020). *Early-life financial behavior, intergenerational transfers, and employment: Insights from a nudge in student loan policy.*

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). 1. Inleiding. *Centraal Bureau voor de Statistiek.* <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2021/hoe-vergaat-het-studenten-in-het-leenstelsel-1-inleiding>

Chapman, R. G. (1979). Pricing policy and the college choice process. *Research in Higher Education, 10*, 37-57.

De Gendre, A., & Kabátek, J. (2021). From subsidies to loans: The effects of a national student finance reform on the choices of secondary school students.

DesJardins, S. L., Dunder, H., & Hendel, D. D. (1999). Modeling the College Application Decision Process in a Land-Grant University. *Economics of Education Review, 18(1)*, 117–132. [https://doi.org/10.1016/S0272-7757\(98\)00023-5](https://doi.org/10.1016/S0272-7757(98)00023-5)

Faggian, A., McCann, P., & Sheppard, S. (2007). Human capital, higher education and graduate migration: an analysis of Scottish and Welsh students. *Urban Studies, 44(13)*, 2511-2528.

Ghani, Z. A., Suleiman, N., & Malaysia, H. O. (2016). Theoretical underpinning for understanding student housing.

Jacobs, B., & Canton, E. (2003). *Effecten van invoering van een sociaal leenstelsel in het Nederlands hoger onderwijs* (No. 39). Centraal Planbureau.

Kooiman, N., Latten, J., & Bontje, M. (2018). Human Capital Migration: A Longitudinal Perspective. *Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie*, 109(5), 644–660.
<https://doi.org/10.1111/tesg.12324>

Landelijke monitor studentenhuysvesting 2022 - ABF Research. (2022, 26 september). ABF Research. <https://abfresearch.nl/publicaties/landelijke-monitor-studentenhuysvesting-2022/>

Marchand, W. (2014). Onderwijs mogelijk maken: twee eeuwen invloed van studiefinanciering op de toegankelijkheid van het onderwijs in Nederland (1815-2015).

NIBUD (2022, 31 maart). *Nibud: Leenstelsel vergroot verschillen tussen studenten - Nibud*. Nibud. <https://www.nibud.nl/nieuws/nibud-leenstelsel-vergroot-verschillen-tussen-studenten>

NU.nl. (2014, 30 mei). “*Iedereen gaat er op vooruit met leenstelsel*”.
<https://www.nu.nl/politiek/3788649/iedereen-gaat-er-vooruit-met-leenstelsel.html>

NU.nl. (2014, 28 mei). *Kabinet sluit akkoord over leenstelsel studenten*.
<https://www.nu.nl/politiek/3787743/kabinet-sluit-akkoord-leenstelsel-studenten.html>

Sa, C., Florax, R. J., & Rietveld, P. (2004). Determinants of the regional demand for higher education in the Netherlands: A gravity model approach. *Regional Studies*, 38(4), 375-392.

Stampen, J. O., & Cabrera, A. F. (1986). Exploring the effects of student aid on attrition. *Journal of Student Financial Aid*, 16(2), 4.

Steyaert, J., & Lieshout, van, Herman. (2004). *Digitaal onderwijs zonder drempels*. Fontys.

Studentenmonitor HO. (z.d.). <https://www.studentenmonitor.nl/>

Turkenburg, M., Herweijer, L., Dagevos, J., & Bulk, L. V. D. (2013). *De studie waard*.

Van den Berg, L., & van Gaalen, R. (2018). Studeren en uit huis gaan nog haalbaar?: Samenhang met sociaal leenstelsel en ouderlijke welvaart, 2007–2016. *Statistische Trends*.

Whitaker, S. D. (2015). Are millennials with student loans upwardly mobile?. *Economic Commentary*, (2015-12).

Wright, K. B. (2005). Researching Internet-Based Populations: Advantages and Disadvantages of Online Survey Research, Online Questionnaire Authoring Software Packages, and Web Survey Services. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 10(3), 00–00. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2005.tb00259.x>

